

Муниципальное бюджетное образовательное учреждение
“Едяйская средняя общеобразовательная школа”, дошкольная группа
МР “Хангаласский улус” РС(Я)

Сага дьыллаабы аралдыты
(сценарий)

Оңордо: Асекритова Саргылана Егоровна,
иитгээчи

2023 г.

Сага дьыллаа5ы аралдытыы сценарийа.

Оруолларга:

Бытааччы – Филиппова К.Н.

Хаарчаана – Филиппова А. П.

Тымныы Офонньор – Габышев П. И

Мофой кыыл (Дракон) – Алексеева Л.Н.

Дьэгэ - Бааба – Герасимова В.Е.

Таас Хайа- Скрыбина Е.А.

Хаар Киьи – Асекротова С.Е.

3 Бухатыыр: (офолор)

- **Илья Муромец** – Габышев Костя
- **Алеша Попович** – Габышев Рома
- **Добрыня Никитич** – Петров Андрей

3 Сарыыссалар (офолор):

- **Аленушка** – Павлова Изабелла
- **Любава** – Осипова Юлианна
- **Настасья** – Филиппова Кюннэй
- **Хаар кыырпаба** – Скрыбина Сайнаара
- **Кыһыл Көмүс балыкчаан** – Самсонова Айта Куо
- **Гномик** – Максимов Витя

Сага дьылы көрсөргө киэргэтиллибит зал.

Бытааччы:

- Үтүө күнүнэн күндү ыалдыттар! Кэлэн иһэр сага дьылынан!

Сага дьылбыт тийэн кэллэ, харыйабыт киэргэйдэ! Сага үүммүт сылынан эһиэхэбэ эбэрдэ!

- Сага дьыл дьоро күнэ,

Дьолу- соргуну төлкөлөө!

Оџо – аймах үөрэ –көтө,
Харыйа тула ыллыаџа.

Ырыа “Сага дьыл” (оџолор бары ыллыыллар)

Ыытааччы: Кэтэһиилээх кэммит үүммүтүнэн эџэрдэ! Бүгүн биһиэхэ дьикти түгэн,.. Алыптаах остуоруйа ыалдыттара кэлиэхтэрэ, киэргэммит харыйа тула хоробуот ыллыахпыт, кэтэһиилээх киһибитин үөрэ - көтө күүтэбит. Кими күүтэбитий оџолоор, бүгүн? Саамай сөп - Тымныы оџонньору уонна кини сиэнин -Хаарчаананы өссө сага сылбыт бэлиэтин Моџой кыылы- Дракону!

Халын хаарбыт хаачыргыыр?

Туйах тыаһа хоочургуур?

Түннүкпүтүн өнгөйөбүт

Киирэр ааны көрөбүт

Хаарчааналаах Эһээ дьыл

Ханан-ханан иһэллэр?

Ыраах хотугу дойдуттан

Хайдах-хайдах кэлэллэр?

Сыыдам табанан тамайан?

Ахсым атынан сиэллэрэн?

Күпсүйэ көтөр аалынан

Биитэр биир буранынан?

Ыытааччы түннүк диэкки энгэйэр, аан диэки баран иһиллиир.

- Хайа оџолоор, тух эмит тыаһыр дуу? Уу чуумпу дии..., тоџо хойутаатылар?

Атах тыаһыр...

Хаар кьи киирэр:

Хаачыр-куучур, хаачыр-куучур

Халын хаары кэһэбин,

Хаадьан-иэдьэнг, хаадьан-иэдьэнг

Хааман-хааман иһэбин

Төп-төкүнүк сирэйдээхпин

Бөп-бөкүнүк бэйэлээхпин

Кыһыл моркуоп муннулаахпын

Икки лабаа илиилээхпин

Сибэккилээх сайынга

Хаһан даҕаны тийбэппин,

Сылаас-итии салгынга

Сыламныры билбэппин...

Хаар-хаар, хаар-хаар киһибин

Хаары олус биһирибин,

Кырыа кыһыны билэбин

Хаар буоларбын билинэбин

Бытааччы: Хаар Киһи тийэн кэллэ дии. Аара кими да көрбөтун дуо, көрсүбэтин дуо?

Хаар киһи: Суох кими да көрбөтум, хаар бөбө түһэн суол да көстүбэт дии. «Чэчир» уһуйаан оҕолоро Саҥа дьыллыы кэлээр диэн сурук ыппыттарын тутан үөрэн - көтөн ыксаан бөбө кэлиим. (Таҥаһын тэбэнэр)

Музыка тыаһыыр. Хаар киһи үөрэр, ытыһын таһынар:

- Наһаа үчүгэй музыка тыаһыыр дии!

Хаарчаана киирэр:

- Үтүө күнүнэн оҕолоор, кэлэн иһэр Саҥа Дьылынан!
- Хайа мин эһэм кэлэ илик дуу?

Бытааччы:

- Суох, кэлэ илик. Күүтэн ахан олоробут. Сотору кэлэр ини...

Налдыттарбытын күүтэ таарыйа кыратык хомуна түһүөххэ, харыйабытын киэргэтиэххэ. Таһырдыа тахсан хаары ыраастыахха.

Тахсан бараллар. Бу кэмгэ Дьэгэ Бааба киирэр. Саҥа дьыллаары киэргэммит.

Залы кэрийэ сүүрэр. Соһуйар.

- Бары ханна бартарай? Ким да суох, сытара эрэ хаалбыт.(салгыны сытыргыыр) Хаар киһини кытта Хаарчаана кэлбиттэр эбит. Ханна эрэ бэлэхтэри кистээбит буолуохтаахтар...(кэрдүүр, булбат..оҕолортон ыйытар)
- Тымныы оҕонньор бэлэхтэрин ылбыккыт дуу? Суох даа? Оччоҕо учугэй... эьиги иннигитинэ мин ылыам этээ(ытыһын таһынар, иһиллиир)
- Иһэллэр быһылаах саһаахха! (харыйа кэннигэр саһар)

Хаарчаана, Хаар киһи, ытааччы киирэллэр.

Бытааччы:

- Биччуу дэлби тоннум. Чаас ыраатта ыалдыттарбыт тоҕо суохтарый?

Телефон тыаһыыр. Хаарчаана ылар.

Хаарчаана:

- Алоо..алоо. Иһиллибээт. Сибээс мөлтөх дуу. Ээ Эһээ эбит дии. Ханна? Тоҕо? Оо дьээ...Сөп өйдөөтүм эһээ, булуохпут!
- Иэдээн буолбут. Эһээм, Тымныы оҕонньор сатаан кэлбэт буолбут, ким эрэ аптаан кэбиһэн манна кэлэр суолун булбакка сылдыар уһу.
-

Бытааччы, Хаар киһи:

- Оччоҕо хайыыбыт?! Тугу гынабыт? Оҕолор бөҕө кэтэһэн олороллор дии...

Хаарчаана: (толкуйдуур, төттөрү- таары хаамар)

- Миэхэ күүстээх- уохтаах дьоннор наадалар, ыраах ыарахан айанна баран биһиэхэ санга сылбыт бэлиэтин Дракону аҕаларга. Кини эрэ кэллэҕинэ Тымныы оҕонньор сатаан кэлэр үһү.

Хаар Киһи: (оҕолору, ыалдыттары кэрийэ көрөр)

- Мин биллим. Онно барар кыахтаах 3 Бухатыыр бааллар эбит!

Бухатыырдар тахсаллар.

Хаарчаана:

- Хорсун хоодуот уолаттар! Эһиги билигин ыраах айанна бараҕыт.
- Хаардаах тыаллаах хайаны уңуордаан,
- Улуу Байҕалы туораан,
- Аптаах замокка олорор Улуу харамайы- Моҕой кыылы (Дракону)ыңыран аҕала.
- Бэлэмнит?

Бухатыырдар:

-Бэлэммит!

Ыытааччы, Хаар Киһи:

- Этэнгэ эргиллээрин! Дракону аҕалаарын!

Бухатыырдар хаалаллар, атыттар тахсаллар. Бухатыырдар үнкүүлэрэ.

Тыал тыаһыыр, хаар киһирэр. Хаар үнкүүтэ.

Бухатыырдар тыалы, хаары ортотунан Таас хайаҕа кэллэр.

Таас Хайа:

- Тохтоон! Ханна бардыгыт? Хайа диэки хаамтыгыт?

Бухатыырдар:

- Таас хайаны туоруо этибит. Ыраах Драконна баран иһэбит!

Таас хайа: Мин таабырыммын таайдаххытына абардыам.

(Таас хайа таабырын таайтарар.)

- Кыһыннары сайыннары өрүү чээлэй күөх турар баар үһү. (харыйа)

Бухатыырдар Улуу Байҕал кытылыгар кэллэр. Муора тыаһа. Илим быраҕаллар. Илимнэригэр Кыбыл Көмүс балыкчаан иннибит.

Бухатыырдар:

- Кыбыл Көмүс балыкчаан, Улуу байҕалы туоруурга көмөлөс эрэ уонна Дракон ханна олорорун билэрин буолаарай?

К.К.балыкчаан:

- Миигин ыттаххытына көмөлөһүөм.

Бухатыырдар балыгы босхолуулар.

К.К.балыкчаан:

- Оол диэки бардаххытына Дракон замога баар. Ол эрэн сэрэнээрин... онно кини харабыллаах. Гномик олорор, кини аптаах таастарынан быраҕаттыа, таптаҕына таас буолан хаалыаххыт.

Бухатыырдар салгыы бараллар. Замокка кэлэллэр. Замок таһыгар гномик олорор, ыалдьыттары сөбүлээбэт. Таастарынан тамныыр(кыра шариктарынан) Бухатыырдар аһардан биэрэллэр, батастарынан туора охсоллор.

Замок иһиттэн Дракон тахсар.

Дракон:

- Ким миигин уһугуннарда? Уубун аймаата?!

Бухатыырдар:

- Дракон, дорообо. Биһиги эйигин ыла кэллибит. Саҥа дыыл буолан эрэр, эн дыылын- Дракон сыла кэлэр.

Дракон:

- Мин сылым дуо... тугу да билбэппин...мин утуйуохпун баҕарабын...(дьааһыйар)

Бухатыырдар:

- Бардыбыт, бардыбыт...(сиэтэн илдьэ бараллар)

Бытааччы:

Сага дьылбыт утвеннигар
Дракон кыылбыт, кетөн кэл!
Остуоруйа дойдутуттан
Уһуяанна тийэн кэл!

Аара суолга сулустар
Сухумнарын бэристиннэр
Манан көп түү былыттар
Кынаттаргар кэлистиннэр

Сага сылы – эйэ сылын
Дракон, дракон, аҕалаар
Аптаах кизһэ, кэрэ түгэн
Оҕолорго бэлэхтээр

Бухатыырдар Дракону киллэрэллэр. Дракон утуйа сылдьар.

Хаарчаана:

- Хайа бу туох буолла?

Бытааччы: - Аптаах ууга утуйа сылдьар. Уһугуннара охсуохха наада.
Бухатыырдар уһугуннарын эрэ!

Бухатыырдар:

- Биһиги сылайдыбыт...

Бытааччы:

- Тугу гынабыт оччоѳо? Ким Дракону уһугуннарар аптааѳый?

Хаар Киьи:

- Мин билэбин. Биьиэхэ бааллар 3 кэрэчээн, аптаах сарыыссалар! Кинилэри ынгырыахха!

Музыка тыаһыыр, сарыыссалар устан киирэллэр, залы эргийэллэр.

Бытааччы сарыыссалары билиһиннэртиир, сарыыссалар бокулуон биэрэллэр.

Аленушка:

- Туохха ынгырдыгыт биһигини?

Бытааччы:

- Дьэ Сарыыссалар эрэ буолларгыт, биһиэхэ көмөлөһүң! Бу Дракону утуйар уутуттан уһугуннарын. Кини уһугуннабына эрэ Сҕна дьылбыт буолар буолла!

Любава:

- Дьэ эрэ , кыргыттаар, көмөлөһүөххэ!

Настасья:

- Любава, саѳалаа! Аптаах хоһооннун аах.

Любава сана дьыллааѳы аптаах хоһоонун ааѳар.

Дракон дьааһыйа- дьааһыйа биир өттүгэр хайыһар, салгыы утуйар.

Аленушка- ырыа ыллыыр.

Дракон олорор, дьааһыйар, син биир утуйа сылдьар.

Настасья тахсан аныгылыы үнкүүлүүр.

Дракон ойон турар үнкүүлүүрдүү хамсанар. Соһуйар:

Дракон: - Хас чаас буолла?! Ханна кэллим мин?

Бары үөрэллэр, ытыстарын таһыналлар.

Бытааччы:

- Дракон, дорообо! Эн биһиэхэ Сага Дьылы көрсө уһуяанна кэлбитин. Биһиги Тымныы Оҕонньору кэтэһэн олоробут. Ким эрэ аптаан кэбиһэн сатаан суолун булбакка сылдьар, ону Дракон эрэ миэхэ суолбун арыйыа диэбитэ.

Дракон:

- Миэхэ аптаах банаар баар. Кини көмөтүнэн биһиги харыйабытын уматыахха, оччоҕо ол сырдыгын көрөн Тымныы оҕонньорбут кэлиэ.

Хаарчаана:

- Оҕолор бары кэллибит эрэ, харыйабытын уматыахпыт.

Аптаах фоновай музыка тыаһыыр. Оҕолор бары тахсан харыйа таһыгар тураллар.

Бытааччы

- Бу банаары тутан илииттэн илиигэ бэрсэн иһэбит оччоҕо алыптаах сага дьылбыт тийэн кэлиэ.

Дракон банаары уматан оҕолорго биэрэр.

Дракон:

- Аптаах банаарбыт умайда!

Куннэй -Биһиэхэ дьолу бэлэхтээ,

Юлианна -Тымныы оҕонньор кэлиэбэ

Андрей -Кэһиитин түнгэтиэбэ.

Иза -Умай умай аптаах банаар!

Костя -Елкабытын уматыый!

Рома -Араас дьикти уотунан.

Айта Куо -Дьиримнии эн умай!

Хаарчаана банаары харыйага ыйыыр, харыйа уота умайар.

Музыка тыабыыр. Тымныы О5онньор торуоската тыаһаан киирэн кэлэр.

Тымныы о5онньор:

- Саҥа дьылынан, Саҥа дьолунан!

Кэтэһиилээх кэммит дьэ тийэн кэллэ, о5олоор!

Харыйабыт учугэйиин, уота сырдыгыын!

Бытааччы:

- Чэ, эрэ, о5олоор! Күндү ыалдыттар! Тымныы о5онньорбутун көрсө хоробуокка туруохха, төгүрүччү сизеттиһэн, Саҥа дьылы уруйдаан ырыабытын ыллыахха!

«Саҥа дьыл» хоробуот.

Тымныы О5онньор:

- Чэ эрэ о5олоор, хоһоон бэбэ үөрэппикит буолуо дии? Мин эһиэхэ кэьи бөбө сүгэн кэллим ээ!

Бу кэмнэ харыйа кэнниттэн Дьэгэ Бааба тахсар, бэлэхтээх мөһөөччүгү ыла сатыыр.

О5олор ону көрөн айманаллар:

- Дьэгэ Бааба мөһөөччүгү ылла!

Тымныы о5онньор:

- Дьэгэ-Бааба тохтоо! (*торуосканнан таарыйар, Дьэгэ Бааба тонон хаалар*)

Бытааччы:

- Оо, тонгон хаалла дии! Сырыы аайы бу Дьэгэ Бааба Сана дьылга мэхэй буолар! Кини туһуттан быраабынньыкпыт тохтуу сыста дии. Суолу эмиэ кини аптаан Тымныы оҕонньор булбатах буолуохтаах! Хайыбыт, таһырдыа таһааран хаар фигуралары кытта туруоран кэбиһэбит дуо?

Хаар кини Дьэгэ-Баабаны аынар:

- Ээ кэбис, кини наар соҕотох. Ол иһин болҕомто көрдөөн инник гынар буолуохтаах. Бугун аптаах быраабынньык дии- Сана Дьыл! Кини эмиэ биһиги курдук үөрдүн көттүн ээ.

Тымныы Оҕонньор:

- Оҕолоор, хайыбыт? Хаалларабыт дуо?

Оҕолор:

- Хаалларыахха!

Тымныы оҕонньор Дьэгэ Бааба тула хаамар уонна торуоскатын 3 сиргэ охсор:

- Бүгүн Дьэгэ Бааба саамай көрсүө буоллун!

Дьэгэ Бааба ирэр, кыбыстыбыта буолар:

- Мин ити сакалааттаах чэй иһиэхпин баҕартым ээ. Миигин бырастыы гынын, баһаалыста...уонна хаһан да мин оҕолор кэмпиэттэрин, бэлэхтэрин тыытыам, ылыам суоҕа!

Бытааччы:

- Чэ наһаа учугэй оччоҕо. Хата кэл, олор, оҕолор хоһооннорун истиэххэ.

Оҕолор хоһоон этэллэр.

Тымныы оҕонньор оҕолорго минньигэс бэлэхтэрин тунгэтэр.

Бытааччы:

- Оболоор, ыалдыттаар, Тымныы Обонньорбут билигин салгыы атын уһуйааннарга барар. Онон барыгытын хаартыскаҕа туһэргэ ыһырабыт!

Харыйа таһыгар хаартыскаҕа түһүү.

Тымныы Обонньор:

- **Кэлэр сылга көрсүөххэ диэри,оболоор! Өссө төгүл
Саҥа дьылынан,
Саҥа дьолунан!!!**

Сценарийга Анастасия Егорова хоһоонноро туттулуннулар.